

В. А. Москаленко, к.е.н., доцент,
Чернігівський національний технологічний університет
(м. Чернігів, Україна)

ОСВІІНЯ АДАПТАЦІЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ

Розвиток інтеграції на європейському рівні є сучасною ознакою прогресивних змін у сільському господарстві та порівняно новим напрямом досліджень вітчизняної аграрної науки. Європейські орієнтири надають аграрному сектору відповідний вектор розвитку та відкривають нові можливості для розвитку сільського господарства, створюють додаткові порівняльні переваги на міжнародному агропродовольчому ринку в умовах глобалізації економіки. Серйозним кроком з позиції поглиблення торговельних відносин між Україною та ЄС стала Угода про зону вільної торгівлі, яка сприяє наближенню вітчизняного аграрного сектора економіки до європейських стандартів, адаптації його до Спільної аграрної політики ЄС та розширенню присутності на українському агропродовольчому ринку нових країн-членів ЄС.

Для сільськогосподарських підприємств, що функціонують у сучасних умовах господарювання, особливе значення має організація діяльності облікової служби, які відображають адаптацію підприємств до євроінтеграційних процесів що відбуваються в Україні. Володіючи економічною самостійністю й повністю відповідаючи за результати своєї діяльності, підприємство повинно сформувати таку систему управлінського обліку, яка б забезпечувала високу ефективність його діяльності, конкурентоспроможність на Європейському ринку, стійкість та результативність у міжнародному ринковому середовищі.

Американською асоціацією бухгалтерів сформульовано таке визначення управлінського обліку: "Управлінський облік — це процес ідентифікації інформації, обчислення і оцінки показників та надання даних користувачам інформації для вироблення, обґрунтування і прийняття рішень". Це процес всередині організації, який забезпечує управлінський апарат інформацією, яка використовується для планування, контролю й прийняття управлінських рішень.

До розвитку управлінського обліку в Україні сприяє нормативна база, яка регулює бухгалтерський облік в нашій країні. Наприклад, в галузі агропромислового виробництва діє П(С)БО 30 "Біологічні активи", який вимагає обліковувати готову продукцію сільськогосподарського виробництва по справедливій вартості за мінусом можливих витрат на місці продаж. Справедливу вартість деяких видів сільськогосподарської продукції просто не існує (приріст живої ваги, приплід тощо). Можна, звичайно, звернутись за послугами до спеціаліста оцінника, але не кожен підприємство дані послуги може собі дозволити. Тому на підприємстві формують спеціальну комісію, яка визначає справедливу вартість такої продукції, використовуючи ціни активного ринку на подібні продукти (м'ясо, сало, шкури тощо). Таким чином прибуток

(збиток) указаний у фінансовій звітності не завжди відображає реальні результати діяльності підприємства. Тому і виникає необхідність в роботі аналітичної бухгалтерії, в обов'язки якої входить пред'являти керівництву підприємства чітку і оперативну інформацію про бюджетну і фактичну собівартість такої продукції, про рівень доходів від реалізації продукції, а також про реальні розміри фінансових результатів від виробництва такої продукції.

Управлінський облік суттєво відрізняється від традиційного бухгалтерського обліку, зорієнтованого на складання фінансової звітності. І головною відмінністю є те, що на відміну від фінансового обліку, який ведеться з дотриманням певних офіційних регламентів (інструкцій, стандартів, тощо), встановлених державними органами, або професійними організаціями, управлінський облік не обмежений у виборі методів та правил. Його розробляє саме підприємство з урахуванням різних параметрів та чинників [1].

Розвиток процесів економічної інтеграції країн, створення міжнародних корпорацій, вільних економічних зон, створення та функціонування спільних підприємств, реалізація спільних проектів зумовили необхідність стандартизації обліку у світовому масштабі та гармонізацію національних облікових систем

Облік як мова бізнесу повинен будуватись на загальноприйнятій методології. Тільки в цьому разі можна говорити про сумірність облікової інформації, що подається у звітності, про інформаційне взаєморозуміння в бізнесі, про довіру з боку інвесторів.

На міжнародному рівні методологія обліку визначається: міжнародними стандартами; міжнародними принципами управлінського обліку.

Стандарт управлінського обліку - це нормативний документ, що визначає правила та процедури ведення управлінського обліку і складання звітності.

Питаннями стандартизації управлінського обліку займаються кілька міжнародних організацій. Серед них насамперед слід назвати Комітет з міжнародних стандартів управлінського обліку (КМСБО), створений 29 червня 1973 року в Лондоні на основі угоди, укладеної організаціями професійних бухгалтерів Австралії, Канади, Франції, Ірландії, Мексики, Нідерландів та США. КМСБО сьогодні об'єднує 143 професійні управлінські організації із 104 країн світу. Це цілком незалежний орган, який займається розробкою міжнародних стандартів управлінського обліку (МСБО). Основні завдання КМСБО: розробляти, видавати та вдосконалювати МСБО; сприяти прийняттю та додержанню їх в усіх країнах; надавати допомогу щодо вдосконалення та гармонізації національних законодавств в аспекті управлінського обліку.

Іншою авторитетною міжнародною організацією є Міжнародна федерація бухгалтерів (МФБ), яка була створена в Мюнхені у 1977 році [2].

Працює вона в тісному контакті з КМСБО. Сферою діяльності МФБ є розробка етичного, освітнього та аудиторського напрямків у управлінському обліку.

Значну роль у справі стандартизації управлінського обліку відіграє ООН через створену при ній у 1982 р. Міжурядову робочу групу експертів з міжнародних стандартів обліку і звітності. Метою цієї групи є вивчення питань обліку і звітності міжнаціональних корпорацій з розробкою відповідних рекомендацій для їх гармонізації, а також дослідження стану організації обліку та сприяння запровадженню МСБО у світовому масштабі.

Питаннями стандартизації та уніфікації обліку і звітності в країнах-членах ЄС займається Європейська спілка експертів з економічного і фінансового обліку. Радою ЄС було прийнято дві директиви стосовно сфери управлінського обліку та фінансової звітності: четверта Директива - "Форма та зміст річного фінансового звіту" від 25 липня 1978 р., та сьома Директива - "Вимоги до підготовки консолідованої фінансової звітності та методи підготовки", яка була прийнята 13 червня 1983 р.

За період своєї діяльності Комітетом з міжнародних стандартів управлінського обліку розроблено й опубліковано 32 стандарти. Процес розробки міжнародних стандартів з обліку та звітності є динамічним. Окремі, раніше випущені, стандарти уточнюються або замінюються новоствореними з урахуванням досвіду їхнього застосування та вимог сьогодення. Слід також додати, що міжнародні стандарти з управлінського обліку не є обов'язковими, вони виступають як рекомендації для запровадження.

Варто сказати, що міжнародні стандарти не регулюють техніки та методики обліку. Вона була і буде різною в різних країнах світу. Міжнародними стандартами регулюються лише основні принципові моменти, від яких залежить формування фінансових результатів діяльності підприємства.

Деякі стандарти мають загальнометодологічний характер. До них належать, наприклад, стандарт № 1 - "Розкриття облікової політики", № 5 - "Інформація, що підлягає розкриттю у фінансових звітах", № 10 - "Ймовірність події та подій після дати складання балансу", № 21 - "Вплив зміни валютних курсів", № 29 - "Фінансова звітність у гіперінфляційних економіках" тощо.

Інші стандарти стосуються питань обліку та звітності об'єднань підприємств. Це - стандарт: № 22 - "Об'єднання компаній", № 24 - "Розкриття інформації про партнерів", № 27 - "Консолідовані фінансові звіти", № 28 - "Облік інвестицій в асоціації", № 31 - "Фінансова звітність про частку в спільних підприємствах" тощо.

Є стандарти, які стосуються обліку, оцінки та подання у звітності окремих видів засобів, визнання і обліку доходів та витрат. До них слід віднести стандарти: № 2 - "Запаси", № 4 - "Облік амортизаційних відрахувань", № 13 - "Подання поточних активів і поточних пасивів", № 16 - "Основні засоби", № 17 - "Облік орендованого майна", № 18 - "Дохід", № 25 - "Облік інвестицій" тощо. Як ми вже говорили раніше, загальноприйнятих стандартів саме з управлінського обліку не існує, тому впровадженням таких стандартів та управлінського обліку в цілому займаються бухгалтери-аналітики на підприємствах самостійно.

Для цього ми пропонуємо скористатись таким планом впровадження управлінського обліку:

1. Видання і затвердження управлінської облікової політики організації
2. Створення і затвердження пакету внутрішніх організаційних стандартів управлінського обліку.
3. Затвердження системи рахунків управлінського обліку
4. Затвердження форм первинних документів та звітності управлінського обліку.
5. Створення системи бюджетів сільськогосподарських підприємств.
6. Вибір методики контролю над виконанням бюджетів[3].

Побудова в організації системи управлінського обліку аналогічна постановці бухгалтерського (фінансового) обліку і реалізується схожими етапами, а експлуатація впровадженої Системи управлінського обліку регламентується документами, що регламентують практику бухгалтерського обліку. Але, існує різниця в статусі цих документів, обумовлений в розходженням користувачів бухгалтерської та управлінської звітності. Бухгалтерський облік та звітність регламентується загальноприйнятими, зовнішніми по відношенню до організації стандартами (в Україні це в першу чергу П(С)БУ), а система управлінського обліку працює виключно на підставі внутрішніх прийнятих організацією стандартів. Ця відмінність істотно впливає на обсяг та вимоги, що пред'являються до облікових політик бухгалтерського та управлінського обліку.

Виходячи з вищесказаного, становиться зрозумілим, що оволодіння методами управлінського обліку, без використання яких сьогодні не можливо ефективно управляти сільськогосподарським підприємством, стало дуже актуальним. Тому на сьогоднішній день пріоритетним завданням для прогресивних сільськогосподарських компаній становиться підготовка висококваліфікованих спеціалістів з управлінського обліку, які змогли б організувати аналітичну роботу на підприємстві. Такий спеціаліст зможе забезпечити створення та функціонування обліку, як самого підприємства так і його функціональних підрозділів.

Список використаних джерел

1. Москаленко В.А. Впровадження Управлінського обліку в підприємствах агропромислового комплексу України [Електронний текст] // Ефективна економіка. – 2013, №5. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua>
2. Князь С. Облік у зарубіжних країнах: Конспект лекцій: Навч. посіб. для студ. дистанц. форми навч. / Національний ун-т "Львівська політехніка". Інститут дистанційного навчання. — Л. : Видавництво Національного університету "Львівська політехніка", 2002. — 88с.
3. Гарасим П. М., Давидович І. Є., Хомин П. Я. Управлінський облік на підприємстві (методика ведення) / Тернопільська академія народного господарства. — Т. : Економічна думка, 2001. — 270с.